

A Holiday of Redemption - or a Holiday of Hope? Chanuka - In 'light' of the prophecies of Chagai & Zecharya

[Source sheet for shiur by Menachem Leibtag
Tanach Study Center - www.tanach.org]

- I. The date of 24 Kislev in Sefer Chagai - 'breaking ground' on Second Temple
- II. The time period of 'Shivat Tzion' / 'Despair' during time of Daryavesh
[Chagai, Zecharya, in light of Ezra chapters 1 thru 4]
- III. Fulfillment of the prophecies of Zecharya by the Chashmonaim
- IV. The 25th of Kislev, its importance according to Book of Maccabees I.
[Re-Dedication of the Mizbeyach - as reason for Chanuka]
- V. Timeline of events, based on Megillat Taanit
- VI. Mesechet Shabbat 21b - (& Maharsha)
[Miracle of "pach ha'shemen" - a reason (or 'sign') for Chanuka]
- VII. A Holiday of Lights - Chanuka according to Josephus
- VIII. Chanuka, since the time of Adam ha'Rishon
[Mesechet Avoda Zara 8a - re: the winter solstice]

עזרא פרק ד

א וַיִּשְׁמְעוּ, צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵימֹן: כִּי-בָנִי
הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכַל, לַיהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל. ב וַיִּגְשׂוּ אֶל-זָרְבָבֶל וְאֶל-רָאשֵׁי
הָאֲבוֹת, וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נִבְנָה עִמָּכֶם--...
ד וַיְהִי, עִם-הָאָרֶץ--מִרְפִּים, יְדֵי עַם-
יְהוּדָה; וּמִבְּהֵלִים אוֹתָם לִבְנוֹת. ה
וּסְכָרִים עָלֵיהֶם יוֹעֲצִים, לְהַפֵּר עֲצָתָם--
כָּל-יָמֵי, כּוֹרֵשׁ מֶלֶךְ פָּרַס, וְעַד-מַלְכוּת,
דָּרְיוֹשׁ מֶלֶךְ-פָּרַס.

חגי פרק א

א בַּשָּׁנָה שְׁתַּיִם, לְדָרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ, בַּחֲדָשׁ
הַשְּׁשִׁי, בַּיּוֹם אֶחָד לַחֲדָשׁ--הָיָה דְבַר-
יְהוָה בְּיַד-חֲגִי הַנְּבִיא, אֶל-זָרְבָבֶל בֶּן-
שָׁאֲלֻתִיאֵל פַּחַת יְהוּדָה, וְאֶל-יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-
יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, לֵאמֹר. ב כֹּה
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, לֵאמֹר: הַעַם הַזֶּה
אָמְרוּ, לֹא עָת-בָּא עֵת-בֵּית יְהוָה
לְהַבְנוֹת.

ג וַיְהִי, דְבַר-יְהוָה, בְּיַד-חֲגִי הַנְּבִיא,
לֵאמֹר. ד הֵעֵת לָכֶם אַתֶּם, לְשִׁבֵּת
בְּבַתֵּיכֶם סְפוּנִים--וְהַבֵּית הַזֶּה חָרַב...
ז כֹּה אָמַר, יְהוָה צְבָאוֹת: שִׁימוּ
לְבַבְכֶם, עַל-דַּרְכֵיכֶם. ח עֲלוּ הַהָר
וְהִבַּאתֶם עֵץ, וּבְנוּ הַבַּיִת; וְאָרְצָה-בוֹ ...

חגי פרק ב

א בַּשְּׁבִיעִי, בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד לַחֲדָשׁ--הָיָה,
דְּבַר-יְהוָה, בְּיַד-חֲגִי הַנְּבִיא, לֵאמֹר...
ג מִי בָכֶם, הַנְּשֹׂאֵר, אֲשֶׁר רָאָה אֶת-
הַבַּיִת הַזֶּה, בְּכַבּוּדוֹ הָרִאשׁוֹן; וּמָה אַתֶּם

רְאִים אֹתוֹ, עֲתָה--הֲלוֹא כָּמָהוּ כְּאִן,
בְּעֵינֵיכֶם. ד וְעֲתָה חֲזַק זָרְבָבֶל נְאֻם-
יְהוָה וְחֲזַק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל וְחֲזַק כָּל-עַם הָאָרֶץ, נְאֻם-יְהוָה--
וַעֲשׂוּ: כִּי-אֲנִי אִתְּכֶם...

ו כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, עוֹד אַחַת
מְעַט הִיא; וְאֲנִי, מִרְעִישׁ אֶת-הַשָּׁמַיִם
וְאֶת-הָאָרֶץ, וְאֶת-הַיָּם, וְאֶת-הַחֲרָבָה...
ט גָּדוֹל יְהִיָּה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן,
מִן-הָרִאשׁוֹן--אָמַר, יְהוָה צְבָאוֹת

י בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי, בַּשָּׁנָה
שְׁתַּיִם לְדָרְיוֹשׁ--הָיָה, דְּבַר-יְהוָה, אֶל-
חֲגִי הַנְּבִיא, לֵאמֹר... טו וְעֲתָה שִׁימוּ-
נָא לְבַבְכֶם, מִן-הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעְלָה;
מִטְרָם שׁוּם-אָבֹן אֶל-אָבֹן, בְּהֵיכַל
יְהוָה.

יח שִׁימוּ-נָא לְבַבְכֶם, מִן-הַיּוֹם הַזֶּה
וּמַעְלָה; מִיּוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה
לַתְּשִׁיעִי, לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר-יִסַּד הֵיכַל-
יְהוָה--שִׁימוּ לְבַבְכֶם. יט הַעוֹד הַזֶּרַע,
בְּמַגּוּרָה, וְעַד-הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה וְהַרְמוֹן וְעֵץ
הַזַּיִת, לֹא נִשְׂא--מִן-הַיּוֹם הַזֶּה, אֶבְרָךְ.

כ וַיְהִי דְבַר-יְהוָה שְׁנִית אֶל-חֲגִי,
בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֲדָשׁ לֵאמֹר. כא
אָמַר, אֶל-זָרְבָבֶל פַּחַת-יְהוּדָה לֵאמֹר:
אֲנִי מִרְעִישׁ, אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ.
כב וְהַפְּכֵתִי, כִּסֵּא מַמְלָכוֹת, וְהַשְׁמַדְתִּי,
חֲזַק מַמְלָכוֹת הַגּוֹיִם; וְהַפְּכֵתִי מִרְכָּבָה,
וּרְכָבָה, וַיִּרְדּוּ סוּסִים וּרְכָבֵיהֶם, אִישׁ
בְּחָרֵב אַחִיו. כג בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם-יְהוָה
צְבָאוֹת אֶקְחֵךְ זָרְבָבֶל בֶּן-שָׁאֲלֻתִיאֵל
עִבְדִּי, נְאֻם-יְהוָה, וְשַׁמְתִּיךָ, כַּחוֹתֶם:
כִּי-בָדַךְ בְּחַרְתִּי, נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת.

זכריה פרק א

א בַּחֲדָשׁ, הַשְּׁמִינִי, בַּשָּׁנָה שְׁתַּיִם, לְדַרְיוֹשׁ--הָיָה דְבַר-יְהוָה, אֶל-זְכַרְיָה בֶן-בְּרַכְיָה, בֶן-עֲדוֹ הַנְּבִיא, לֵאמֹר. **ב** קִצֹּף יְהוָה עַל-אַבוֹתֵיכֶם, קִצֹּף. **ג** וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, שׁוּבוּ אֵלַי, נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת--וְאָשׁוּב אֲלֵיכֶם, אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת. **ד** אֶל-תִּהְיוּ כְאֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קָרְאוּ-אֲלֵיהֶם הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים לֵאמֹר, כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, שׁוּבוּ נָא מִדְּרָכֵיכֶם הָרָעִים, וּמַעֲלִילֵיכֶם (וּמַעֲלִילֵיכֶם) הָרָעִים; וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא-הִקְשִׁיבוּ אֵלַי, נְאֻם-יְהוָה.

זכריה פרק ב

יָד רְנִי וְשִׁמְחִי, בַּת-צִיּוֹן--**כִּי הִנְנִי-בָא וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹכְךָ, נְאֻם-יְהוָה. טו** וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא, וְהָיוּ לִי לְעָם; וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹכְךָ--וְיָדַעְתָּ, כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שָׁלַחְנִי אֲלֵיךָ. **טז** וְנָחַל יְהוָה אֶת-יְהוּדָה חֶלְקוֹ, עַל אֲדַמַּת הַקֶּדֶשׁ; וּבָחַר עוֹד, בִּירוּשָׁלַם. **יז** הִס כָּל-בָּשָׂר, מִפְּנֵי יְהוָה--כִּי נִעוֹר, מִמַּעוֹן קִדְשׁוֹ.

זכריה פרק ד

א וַיֵּשֶׁב, הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי; וַיַּעֲרֵנִי, כְּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעוֹר מִשָּׁנָתוֹ. **ב** וַיֹּאמֶר אֵלַי, מָה אַתָּה רֹאֶה; וַיֹּאמֶר (וַיֹּאמֶר) רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה עַל-רֹאשָׁהּ, וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ--שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת, לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשָׁהּ. **ג** וּשְׁנַיִם זַיִתִּים, עָלֶיהָ: אֶחָד מִיְמִין הַגִּלְגָּה, וְאֶחָד עַל-שְׂמֹאלָהּ. **ד** וָאֵעָן, וַיֹּאמֶר, אֶל-הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי, לֵאמֹר: מָה-אַלֶּה, אֲדַנִּי. **ה** וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי, וַיֹּאמֶר אֵלַי, הֲלוֹא יָדַעְתָּ, מָה-הֵמָּה אֵלֶּה; וַיֹּאמֶר, לֹא

אֲדַנִּי. **ו** וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי, לֵאמֹר, זֶה דְבַר-יְהוָה, אֶל-זְרַבְבֶּדֶל לֵאמֹר: לֹא בַחֲזִיל, וְלֹא בְכַח--כִּי אִם-בְּרוּחִי, אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת.

ח וַיְהִי דְבַר-יְהוָה, אֵלַי לֵאמֹר. **ט** יָדִי זְרַבְבֶּדֶל, יִסְדּוּ הַבַּיִת הַזֶּה--וְיָדִינוּ תִבְצַעְנָהּ; וְיָדַעְתָּ, כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שָׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם. **י** כִּי מִי בּוֹ, לְיוֹם קִטְנוֹת..

חגי פרק ב, פסוק ו

כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, עוֹד אַחַת מְעַט הִיא; וְאַנִּי, מַרְעִישׁ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ, וְאֶת-הַיָּם, וְאֶת-הַחֲרֻבָּה.

רש"י

עוד אחת מעט היא -

משתכלה מלכות פרס זו המושלת עליכם עוד אחת תקום למשול עליכם להצר לכם מן מלכות יון ומעט יהא זמן ממשלתה

ואני מרעיש - בניסים

הנעשים לבני חשמונאי

את השמים וגו' - ויבינו

ששכינתי שורה בבית זה ויביאו תשורת זהב וכסף כאשר כתוב

בספר יוסף בן גוריון

Maccabees: Book One, Chapter Four:

36 Then said Judas and his brethren, Behold, our enemies are discomfited: let us go up to cleanse and dedicate the sanctuary.

41 Then Judas appointed certain men to fight against those that were in the fortress, until he had cleansed the sanctuary.

42 So he chose priests of blameless conversation, such as had pleasure in the law:

43 Who cleansed the sanctuary, and bare out the defiled stones into an unclean place.

44 And when as they consulted what to do with the altar of burnt offerings, which was profaned;

45 They thought it best to pull it down, lest it should be a reproach to them, because the heathen had defiled it: wherefore they pulled it down,

46 And laid up the stones in the mountain of the temple in a convenient place, until there should come a prophet to shew what should be done with them.

47 Then they took whole stones according to the law, and built a new altar according to the former;

48 And made up the sanctuary, and the things that were within the temple, and hallowed the courts.

49 They made also new holy vessels, and into the temple they brought the candlestick, and the altar of burnt

offerings, and of incense, and the table.

50 And upon the altar they burned incense, and the lamps that were upon the candlestick they lighted, that they might give light in the temple.

51 Furthermore they set the loaves upon the table, and spread out the veils, and finished all the works which they had begun to make.

52 Now on the five and twentieth day of the ninth month, which is called the month Casleu, in the hundred forty and eighth year, they rose up betimes in the morning,

53 And offered sacrifice according to the law upon the new altar of burnt offerings, which they had made.

54 At the same time and day the heathen had profaned it, even in that was it dedicated with songs, and citherns, and harps, and cymbals.

56 And so they kept the dedication of the altar eight days and offered burnt offerings with gladness, and sacrificed the sacrifice of deliverance and praise.

59 Moreover Judas and his brethren with the whole congregation of Israel ordained, that the days of the dedication of the altar should be kept in their season from year to year by the space of eight days, from the five and twentieth day of the month Casleu, with mirth and gladness.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד

ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון.

שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו **ממנו** שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת

דף כא עמוד ב

מאי חנוכה כו'. ופירוש הר"ן כלומר חנו בכ"ה כו' ע"ש וק"ק מאי חניית שייך הכא כיון דהותר בהן מלאכה ולא נתנו לייט אלא להלל ולהודות

ונראה לפרש דנקרא חנוכה ע"ש חנוכה המזבח כדאמרי' בפרק ר' ישמעאל דבית חשמונאי גנזו אבני מזבח ששקצו אנשי עו"ג לע"ז והוצרכו לבנות מזבח חדש ולכך נקרא חנוכה **ולא קאמר הכא מאי חנוכה אלא מאיזה נס קבעו אותו להדליק בו נרות**

גם לפי מדרש ב"ר שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בכסליו ולא חנכהו עד

ר"ח ניסן ושבנו נולדו האבות והקב"ה שילם לו בימי מתתיהו כו'

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד

ב

תנו רבנן: **מצות חנוכה נר איש וביתו**. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ח

עמוד א

מתני'. ואלו אידיהן של עובדי כוכבים: קלנדא, וסטרנורא,

גמי'. אמר רב חנן בר רבא: קלנדא - ח' ימים אחר תקופה, סטרנורא - ח' ימים לפני תקופה,

. ת"ר: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי, שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה], כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא, הלך ועשה שמונה ימים טובים, **לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים**, הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודת כוכבים.